

Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

Yağmur YAĞMURCU¹, Leman Pınar TOSUN²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği'ni (NBBÖ) Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin psikometrik yeterliliklerini bir Türk örnekleminde değerlendirmektir. Bu amaçla, araştırmanın örneklemini oluşturan 337 katılımcıya (171 kadın, 166 erkek) Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği, Kendini Nesneleştirme Ölçeği, Koşullu Öz-Değer Ölçeği, Öz-Bilinç Ölçeği, Vücut Algısı Ölçeği ve İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği uygulanmıştır. NBBÖ verileri üzerinde açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış ve sonuçlar ölçeğin orijinaline uygun olarak üç faktörlü (beden utancı, kontrol inancı ve beden izleme) bir yapısı olduğunu ortaya koymuştur. Ölçüt bağıntılı, ayırt edici ve yakınsak geçerliği test etmek amacıyla NBBÖ'nün alt ölçekleri ile çeşitli ölçekler arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Sonuçlar ölçeğin geçerliğinin kabul edilebilir bir düzeyde olduğuna işaret etmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek üzere Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Bulgular özellikle beden utancı ve kontrol inancı için güvenirliğin yeterli düzeyde olduğunu ve literatür bulgularıyla tutarlı olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: nesneleştirilmiş beden bilinci, kendini nesneleştirme, beden izleme, beden utancı, geçerlilik, güvenirlik

Yağmurcu, Y. ve Tosun, L. P. (2018). Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Nesne*, 6(13), 225-255.

¹Araş. Gör., Uludağ Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, yyagmurcu(at)uludag.edu.tr

²Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, pinart(at)uludag.edu.tr

Geliş tarihi: 09.11.2017

Kabul tarihi:15.05.2018

Adaptation of the Objectified Body Consciousness Scale to Turkish and Analysis of its Psychometric Characteristics

ABSTRACT

The aim of this study is to adapt the Objectified Body Consciousness Scale (OBCS) to Turkish and to evaluate the psychometric qualities of the scale in a Turkish sample. To this aim, we applied Objectified Body Consciousness Scale, Self-Objectification Questionnaire, Contingencies of Self-Worth Scale, Self-Consciousness Scale, Body Image Scale, and Two-Dimensional Social Desirability Scale to 337 participants (171 women, 166 men). Explanatory and confirmatory factor analyses were performed on OBCS data, and the results revealed that the scale had a three-factor structure (body shame, control belief, and body surveillance), in accordance with the original one. In order to test the criterion-related, discriminant and convergent validity, we examined the relationships between the subscales of the OBCS and various other scales. Analyses indicated that the validity was at acceptable levels. Findings have revealed that the reliability for body shame and control belief factors is particularly adequate, and consistent with the literature findings.

Keywords: objectified body consciousness, self-objectification, body surveillance, body shame, validity, reliability

Yaşadığı dünyada kendisinin cinsel bir nesne olduğunu hissetmek, günümüzde pek çok kadının ve hatta erkeklerin deneyimlediği bir durumdur. Cinsel nesneleştirme, bir kişinin (çoğunlukla bir kadının) değerinin yalnızca bedensel özelliklerine göre belirlenmesidir. Daha spesifik olarak, bireylerin ne kadar değerli birer kişi olduklarına dair değerlendirmenin, toplumda geçerli olan güzellik/çekicilik standartlarını karşılayacak beden ölçütlerine ve bedenlerini kullanma becerilerine ne ölçüde sahip olduklarına (örn., kendilerini ne kadar hoş ve alımlı sunabildiklerine) göre yapılmasıdır (Fredrickson ve Roberts, 1997). Kişileri cinsel bir nesne olarak değerlendiren yalnızca sosyal çevrelerindeki bireyler değildir; kişiler eleştirel bir gözü içselleştirmek suretiyle kendi kendilerini de cinsel birer nesne gibi değerlendirebilir.

Nesneleştirme Kuramı (Fredrickson ve Roberts, 1997), kadınların başkalarının ve kendi kendileri tarafından nesneleştirilmelerinin nasıl gerçekleştiğini ve ne gibi sonuçlar doğurduğunu açıklamak üzere geliştirilmiştir. Bu kuramda kadınların cinsel nesneleştirmeyi içselleştirme süreci şöyle açıklanır: Kadınlar hem kişiler arası ilişkilerinde hem de kitle iletişim araçları yoluyla cinsel nesneleştirme deneyimine maruz kalırlar. Öte yandan, geçirdikleri sosyalleştirme süreci sayesinde kadınlar kendi bedenlerine yönelik bir izleyici perspektifi kazanırlar, yani kendilerine başkalarının gözünden bakmayı ve kendilerini bu dışsal perspektife göre değerlendirmeyi öğrenirler. Bunların sonucunda, kendi kendilerini tıpkı başkalarının yaptığı gibi cinsel bir nesne olarak görmeye başlarlar. Kendi fiziksel benlik algısını belirlemede bedenlerinin işlevselliğine (örneğin kendilerini ne ölçüde sağlıklı, zinde, güçlü ve enerjik hissettiklerine) önem vermekten ziyade, bedenlerinin fiziksel özelliklerine (örneğin kilo, vücut ölçüleri, fiziksel ve cinsel çekicilik, sıkı kaslar) önem verirler (Fredrickson, Roberts, Noll, Quinn ve Twenge, 1998).

Nesneleştirme kuramına göre kendini nesneleştirmenin çeşitli açılardan olumsuz sonuçları vardır (Aubrey, 2007; Hurt ve ark., 2007; Miner-Rubino, Twenge ve Fredrickson, 2002; Noll ve Fredrickson, 1998; Szymanski ve Henning, 2007). Doğan'ın (2016) derleme çalışmasında, kendini nesneleştirmenin olumsuz sonuçları “performans bağlamı” ve “psikolojik durum bağlamı” olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Kendini nesneleştirmenin yol açabileceği performans düşüklüğü, bilişsel ve fiziksel alanlarda kendini gösterir. Bu durum, kendini nesneleştiren kişinin dikkatini yaptığı aktiviteye odaklayamamasıyla ve dikkatinin ‘nasıl görüldüğüne’ ilişkin düşüncelerle bölünmesiyle açıklanmaktadır (Fredrickson ve ark., 1998; Quinn, Kallen, Twenge ve Fredrickson, 2006). Performans bağlamı etkiler genel olarak kendini nesneleştirmenin manipüle edildiği (durumsal olarak aktive edildiği) çalışmalarla ortaya konmuştur. Fredrickson ve ark. (1998) kendini nesneleştirme

manipülasyonuna maruz kalan kadınların, kontrol koşulundakilere kıyasla matematik performanslarının daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Stroop Testi performansının değerlendirildiği bir çalışmada ise, manipülasyon koşulundaki kadınların tepki hızlarının kontrol koşulundakilere kıyasla daha yavaş olduğu bildirilmiştir (Quinn ve ark., 2006). Kendini nesneleştirme manipülasyonun bilişsel performans üzerindeki olumsuz etkilerinin sunulan materyalin zorluğuna (Gay ve Castano, 2010) ve kronik kendini nesneleştirme düzeyine (Gapinski, Brownell ve LaFrance, 2003) bağlı olarak değiştiğini gösteren bulgular mevcuttur.

Nesneleştirme kuramında kendini nesneleştirmenin 'psikolojik durum bağımlı' üç temel sonucu olacağını öngörülür: depresyonu, yeme bozukluklarını ve cinsel işlev bozukluklarını arttırmak (Fredrickson ve Roberts, 1997; Fredrickson ve ark., 1998; Moradi ve Huang, 2008). Kuramın varsayımlarına göre, kendini nesneleştirme, sözü edilen bu problemlerle çeşitli aracı değişkenler yoluyla ilişkilendirir: örneğin beden izleme (body surveillance), beden utancı (body shame), görünüş anksiyetesi, akış deneyimi ve içsel durum farkındalığı. Burada sıralanan değişkenlerden üçünün -görünüş anksiyetesi, akış deneyimi ve içsel durum farkındalığının- aracı rolüne ilişkin bulgular tutarsızdır. Öte yandan, 'beden izleme' ve 'beden utancı' değişkenlerinin, kendini nesneleştirmenin temel sonuçları olduğu; buna ek olarak kendini nesneleştirmenin depresyonla, yeme bozukluklarıyla ve cinsel işlev bozukluklarıyla ilişkisine aracılık ettikleri pek çok çalışmada tutarlı biçimde ortaya konmuştur (Augustus-Horvath ve Tylka, 2009; Calogero, Davis ve Thompson, 2005; Muehlenkamp ve Saris-Baglama, 2002; Steer ve Tiggemann, 2008; Tiggemann ve Slater, 2001).

'Beden izleme', kişinin kendi bedenini denetlemeyi bir alışkanlık haline getirmesi anlamına gelir. Kendini nesneleştirmenin dışı vurumu olarak kavramsallaştırılır (Fredrickson ve Roberts, 1997) ve kendini nesneleştirmenin ilk ve en önemli sonucu olarak görülür (Fredrickson ve ark., 1998). 'Beden utancı' ise kendini nesneleştiren kadınların ulaşılması pek mümkün olmayan beden standartlarını (kültürel olarak dayatılan güzellik ideali) karşılayamadıklarını fark ettiklerinde bedenlerine yönelik yaşadıkları utanç duygusu olarak ifade edilebilir (McKinley, 2006; Moradi ve Huang, 2008; Noll ve Fredrickson, 1998). McKinley ve Hyde (1996), bu değişkenleri nesneleştirilmiş beden bilincinin bileşenleri olarak kavramsallaştırmıştır.

Kendini Nesneleştirme ve Yeme Bozukluğu

Kendini nesneleştirme, beden izleme, beden utancı ve yeme bozukluğu değişkenleri arasındaki ilişkilerin iki farklı kadın örnekleminde (profesyonel dansçılar ve üniversite öğrencileri) incelendiği bir çalışmada (Tiggemann ve Slater, 2001) bu değişkenler arasında kuramın öngördüğü gibi bir ilişki zinciri tespit edilmiştir. Öyle ki, kendini nesneleştirme beden izlemeyi, beden izleme beden utancını, beden utancı ise yeme bozukluğunu yordamaktadır. 2000li yılların başında yapılan bu çalışmadan günümüze kadar farklı ülkelerde yaşayan ve farklı özellikteki kadınlarla yapılan pek çok araştırmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğin, beden utancı ile yeme bozukluğu semptomları arasındaki ilişkinin varlığı Avustralyalı kadın öğrencilerde (Tiggemann ve Williams, 2012), ABD'deki hem 25 yaş altı hem de 25 yaş üstü kadınlarda (Augustus-Horvath ve Tylka, 2009), işitme engelli kadınlarda (Moradi ve Rottenstein, 2007), ABD'de yaşayan Müslüman kadınlarda (Tolaymat ve Moradi, 2011) ve yeme bozukluğu tedavisi gören kadınlarda (Calogero, Davis ve Thompson, 2005) saptanmıştır.

Kendini Nesneleştirme ve Depresyon

Kendini nesneleştirme ve depresyon arasındaki hem doğrudan ilişkileri, hem de aracı mekanizmalar aracılığıyla kurulan dolaylı ilişkileri test eden çalışmalar vardır. Miner-Rubino ve ark. (2002) tarafından yürütülen bir çalışma, üniversite öğrencisi kadınların kendini nesneleştirme düzeyleri arttıkça, sergiledikleri depresif semptomların arttığını göstermiştir. On üç yaşındaki ergen kızların kendini nesneleştirme düzeylerinin, özgüvenlerinin ve depresyonlarının 18 yaşına kadar beş yıl boyunca takip edildiği bir çalışmada, geçen yıllar içinde kendini nesneleştirmede düşüş yaşandığı, kendini nesneleştirmedeki düşüşün özgüvendeki artışla ve depresif belirtilerdeki düşüşle ilişkili olduğu bulunmuştur (Impett, Henson, Breines, Schooler ve Tolman, 2011). Chen ve Russo (2010) ise beden izleme ile depresif semptomlar arasında, katılımcıların yaşadıkları beden utancı üzerinden dolaylı bir etki saptamıştır. Kuramsal modelin test edildiği benzer çalışmalarda kadınların kendini nesneleştirme düzeyinin depresif semptomları ve yeme bozukluklarını beden izleme ve beden utancı aracılığıyla yordadığı rapor edilmiştir (Muehlenkamp ve Saris-Baglama, 2002; Tiggemann ve Kuring, 2004).

Kendini Nesneleştirme ve Cinsel İşlev Bozuklukları

Yeme bozukluğu ve depresyon kadar incelenmemesine karşın kendini nesneleştirme ile cinsel işlev bozuklukları arasındaki ilişkileri test eden sınırlı

sayıdaki çalışma, bu ilişkilerin aracı mekanizmalar yoluyla kurulduğunu göstermiştir. Avusturalya'da yaşayan kadın üniversite öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada, kendini nesneleştirmenin cinsel işlevleri doğrudan yordamadığı, kendini nesneleştirmenin beden izleme davranışını; beden izleme davranışının kadınların yaşadığı beden utancı düzeyini yordadığı görülmüştür. Cinsel aktivite sırasındaki beden algısı farkındalığının beden utancı ve cinsel işlevler arasındaki ilişkide aracı bir role sahip olduğu saptanmıştır (Steer ve Tiggemann, 2008). Aracı mekanizmaların geçerliliği Amerikalı kadınlarla yürütülen bir çalışmada da ortaya konmuştur. Bulgular, kadınların bedenlerini izleme davranışlarının doğrudan fiziksel cinsel işlevselliği yordamadığına; kadınların yaşadıkları görünüş anksiyetesinin ve depresif semptomların beden izleme ve fiziksel cinsel işlevsellik arasındaki ilişkiye aracılık ettiğine (Vencill, Tebbe ve Garos, 2015) ve cinsel aktivite sırasında bedenle ilgili düşünce ve endişelerin, beden utancının cinsel tatminsizliği yordama gücünü arttıran bir mekanizma gibi çalıştığına (Claudet ve Warren, 2014) işaret etmiştir. Bir diğer çalışmada ise dış görünüme yönelik sosyokültürel tutumları içselleştirmenin kadınların beden izleme davranışını arttırdığı; bu artışın yüksek beden utancı ve düşük cinsel benlik saygısını yordadığı ve bu değişkenlerin beden izleme ve cinsel tatmin arasındaki ilişkide aracı bir mekanizma olduğu bildirilmiştir. Önceki çalışmalardan farklı olarak Calogero ve Thompson (2009) tarafından yürütülen çalışmada beden izleme davranışının cinsel işlevsellikle hem doğrudan hem de dolaylı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

Sözü geçen çalışmaların çoğunda, beden utancı ve beden izleme değişkenlerinin kendini nesneleştirme ile üç başlık altında topladığımız psikolojik problemler arasındaki ilişkileri açıklayabildiği görülmektedir. Bu da, kendini nesneleştirme deneyimiyle ilişkili olan olumsuz yaşantıların incelenmesi ve anlaşılabilmesi için öncelikle beden izleme ve beden utancı deneyimlerinin anlaşılması gerektiğine işaret etmektedir.

Sözü geçen çalışmalarda göze çarpan bir başka nokta da, çalışmaların genellikle kadınlarla yürütüldüğüdür. Nesneleştirme kuramının kavramsal temelini ve varsayımlarının kadınların deneyimleri temel alınarak geliştirildiği göz önüne alındığında bu durum olağan görülmektedir. Ancak kuramda, erkeklerin de kadınlarinkine benzer cinsel nesneleştirme deneyimleri yaşayabilecekleri, kendilerini nesneleştirebilecekleri ve kendini nesneleştirmenin olumsuz sonuçlarından etkilenebilecekleri reddedilmez. Erkeklerin de, tıpkı kadınların yaptığı gibi, kendilerine dayatılan ideal beden standartlarını içselleştirdiklerine (Aubrey, 2006; Morry ve Staska, 2001), kendilerini nesneleştirdiklerine (Grabe ve Jackson, 2009; Hebl, King ve Lin, 2004) ve kendini nesneleştirme deneyimlerinin olumsuz çıktılarla

ilişkili olduğuna (Dakanalis ve ark., 2012; Hallsworth, Wade ve Tiggemann, 2005; Tiggemann ve Kuring, 2004) işaret eden çalışmalar mevcuttur. Ancak kadınlarla kıyaslandığında erkeklerin bedenlerini daha az izledikleri ve bedenlerinden daha az utandıkları (Grabe, Hyde ve Lindberg, 2007; McKinley, 1998); kendini nesneleştirme deneyiminden (Chen and Russo, 2010) ve kendini nesneleştirme manipülasyonundan (Fredrickson ve ark., 1998) daha az etkilendikleri görülmektedir. Kendini nesneleştirmenin psikolojik bağlamli etkilerinin test edildiği bir araştırmada, üniversite öğrencisi kadınların üniversite öğrencisi erkeklere kıyasla kendilerini daha fazla nesneleştirdikleri, bedenlerini daha fazla denetledikleri ve bedenlerinden daha fazla utandıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra kadınlar gibi erkeklerin de kendini nesneleştirme deneyiminden olumsuz etkilendiği, beden utancının beden izleme davranışı ile depresif semptomlar ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkilere aracılık ettiği bildirilmiştir (Tiggemann ve Kuring, 2004). Kendini nesneleştirme deneyiminin cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren çalışmalara da rastlanmaktadır (Doğan, 2013; Hebl ve ark., 2004).

Bu bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde kendini nesneleştirme çalışmalarının kadınlarla sınırlandırılmayıp erkeklerin de bu çalışmalara dâhil edilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Kendini Nesneleştirmenin Ölçülmesi

Kendini nesneleştirme literatürünün temellerini oluşturan üç önemli çalışma; Fredrickson ve Roberts (1997), Noll ve Fredrickson (1998) ve de McKinley ve Hyde (1996) çalışmalarıdır. Fredrickson ve Roberts (1997), kendini nesneleştirme kavramını tanımlamış, kendini nesneleştirmenin nasıl bir süreçle ortaya çıktığına dair açıklamalar ve olumsuz sonuçlarının neler olabileceğine dair bazı iddialar sunmuştur. Noll ve Fredrickson (1998), kendini nesneleştirmenin kişisel bir değişken olarak incelenmesi için bir ölçek –Kendini Nesneleştirme Ölçeği- geliştirmiştir. McKinley ve Hyde (1996) ise, nesneleştirilmiş beden bilincinin üç bileşeni olarak değerlendirilen beden izlemeyi, beden utancını ve dış görünüşün kontrol edilebileceği inancını ölçen bir ölçek –Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği- geliştirmiştir. Şu an için literatürde kendini nesneleştirme ile ilgili çalışmalarda en çok kullanılan ölçekler, bu ikisidir.

Kendini Nesneleştirme Ölçeği, kendini nesneleştirme çalışmalarının hemen hepsinde kullanılmasına karşın çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Ölçeğin önemli bir sınırlılığı, yapısından ötürü iç tutarlılık güvenilirliğinin hesaplanamamasıdır. İç

tutarlılık ölçümü adına yapılabilecek tek şey, iki alt boyuttan elde edilen puanların korelasyonuna bakılmasıdır. Bu korelasyonun rapor edildiği çalışmalar azdır. Bir örnek, Hill ve Fischer'in (2008) çalışmasıdır ve bu çalışmada korelasyon $r = -.81$ olarak hesaplanmıştır. Doğan'ın (2013) tez çalışmasında ise ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Ancak, ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğinin ölçüldüğü başka çalışmalara da pek rastlanmamaktadır. Alanda çok sık kullanıldığı için geçerli bir ölçek olarak kabul edilmektedir. Ancak güvenilirliği hesap edilemediğinden, aslında geçerliliği de şüphe altındadır.

Ölçekle ilgili bir başka sorun, formatının katılımcılar için kafa karıştırıcı olmasıdır. Pek çok çalışmada, katılımcıların %26'ya varan bir bölümünün ölçeğe ilişkin yönergeyi anlamayarak ölçeği hatalı doldurdıkları belirtilmiştir (Lindner ve Tantleff-Dunn, 2017; Lindner, Tantleff-Dunn ve Jentsch, 2012; Myers ve Crowther, 2007).

Buna karşılık, Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği (NBBÖ) psikometrik açıdan Kendini Nesneleştirme Ölçeği'ne kıyasla daha iyidir çünkü yeterli düzeyde güvenilirlik ve geçerlik değerlerine sahiptir. McKinley ve Hyde (1996) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayılarının üniversite öğrencisi kadınlar için .72 ile .89 arasında; orta yaş kadınlar için .70 ile .76 arasında değiştiği ve ölçeğin geçerliğinin yeterli düzeyde olduğu bildirilmiştir. Ölçeğin erkekler için geçerlik ve güvenilirliğinin test edildiği bir çalışmada iç tutarlılık katsayıları beden izleme için .79, beden utancı için .73 ve kontrol inancı için .64 olarak belirlenmiştir (McKinley, 1998).

Ancak NBBÖ de sorunsuz değildir. Örneğin, literatür incelendiğinde, bu ölçtüğü boyutların nesneleştirme kuramındaki kavramsal yeri ile ilgili bir kafa karışıklığı olduğu görülür. Bazı araştırmalarda Kendini Nesneleştirme Ölçeği ile NBBÖ'deki beden izleme alt ölçeği aynı kavramı ölçen iki farklı ölçek gibi ele alınmıştır (Kozee ve Tylka, 2006; Moradi, 2010; Moradi, Dirks ve Matteson, 2005; Moradi ve Huang, 2008); diğer bazı çalışmalarda ise Kendini Nesneleştirme Ölçeği'nden alınan puan, NBBÖ'nün alt boyutlarının yordayıcısı olarak incelenmiştir (Szymanski ve Henning, 2007; Tiggemann ve Slater, 2001; Tiggemann ve Williams, 2012).

Tüm bu sınırlılıklarına karşın, bu iki ölçeğin kullanıldığı araştırmalar, nesneleştirme kuramının kadınlardaki yeme bozuklukları, depresyon, cinsel bozukluklar gibi sorunları anlamada işlevsel bir yaklaşım olduğunu ve erkeklerin de benzer problemlerini açıklamak üzere kullanılabilir olduğunu ortaya koymaları

açısından önemlidirler. Ülkemizde de nesneleştirme kuramı çerçevesinde, yurtdışındaki çalışma bulgularıyla karşılaştırılabilir nitelikte bulgular elde edilecek görgül araştırmaların yürütülebilmesi için, bu iki ölçeğin Türkçeye uyarlanıp psikometrik yeterliliklerinin incelenmesi gerekmektedir. Kendini Nesneleştirme Ölçeği'nin, birkaç yıl önce bir tez çalışması kapsamında Türkçeye kazandırıldığı bilinmektedir (Doğan, 2013). Bu çalışmada ise, Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği'nin Türkçeye kazandırılması hedeflenmiştir.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmının örneklemi 171 kadın (% 50.7) ve 166 erkek (% 49.3) gönüllü üniversite öğrencisi veya mezunudur. Katılımcıların %61'i üniversite öğrencisi, %21'i lisans mezunu, %14'ü yüksek lisans öğrencisi ve %4'ü ise doktora öğrencisidir. Katılımcıların yaşları 18 ile 30 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 23.27, standart sapması ise 2.93 olarak belirlenmiştir (kadınlar için $Ort. = 23.32, S = 2.52$; erkekler için $Ort. = 23.22, S = 3.31$). Katılımcılardan alınan kilo ve boy verileri kullanılarak katılımcıların beden kitle indeksleri ($BKİ = cm^2 / kilo$) hesaplanmıştır. BKİ değerlerinin 15.78 ile 37.40 arasında değiştiği, ortalama değerin 22.98 ($S = 3.64$) olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Demografik bilgi formu: Anket formunun ilk bölümünde katılımcılara cinsiyet, yaş, kilo, boy, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba eğitim düzeyi ve en uzun süre yaşanan yerleşim birimi ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği (NBBÖ): McKinley ve Hyde (1996) tarafından geliştirilen ölçek, nesneleştirilmiş beden bilincinin üç boyutunu (beden izleme, beden utancı ve dış görünüşü kontrol etmeye yönelik inançlar) ölçmektedir. Bu üç boyutun her biri sekizer madde ile ölçülmekte ve her bir madde 7'li (1= kesinlikle katılmıyorum, 7= kesinlikle katılıyorum) Likert tipi ölçek üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçeğin 14 maddesi ters kodlanmaktadır. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan toplam puanlar ayrı ayrı hesaplanır, tüm ölçek için toplam puan hesaplanmaz. 'Beden İzleme' alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar, kişilerin dış görünüşlerini sıklıkla izleyerek göründüklerine ilişkin düşündükleri anlamına gelmektedir. 'Beden Utancı' alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar, kişilerin

idealleştirilen beden standartlarına ulaşamadıklarını düşündüklerinde bedenlerinden utandıkları anlamına gelmektedir. 'Kontrol İnancı' alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar, kişilerin çabaladıkları takdirde istedikleri görünüme ulaşabileceklerine dair inançlarının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Beden izleme alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayıları kadın üniversite öğrencileri için .89 ve .79 ve orta yaş kadınlar için .76; beden utancı alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayıları kadın öğrenciler için .75 ve .84 ve orta yaş kadınlar için .70; kontrol inancı alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayıları kadın öğrenciler için .72 ve .68 ve orta yaş kadınlar için .76 olarak bildirilmiştir (McKinley ve Hyde, 1996). Erkekler için iç tutarlılık katsayıları beden izleme için .79, beden utancı için .73 ve kontrol inancı için .64 olarak belirlenmiştir (McKinley, 1998). Ölçeği Türkçeye uyarlama çalışması kapsamında ilk yazarla iletişime geçilmiş ve ölçek kullanımı için izin istenmiştir.

Kendini Nesneleştirme Ölçeği (KNÖ): Noll ve Fredrickson (1998) tarafından geliştirilen ölçeğin temel çıkış noktası şudur: Kişilerin kendini nesneleştirme deneyimini ne ölçüde yaşadıkları, bedenlerinden memnun olup olmayışları ile değil, bedenlerinin görünüşünü ne kadar önemsedikleri ile ilgilidir. Bu sebeple Noll ve Fredrickson, kişilerin bedenlerinin çeşitli fiziksel özelliklerini ve bedenlerinin işlevlerini ne ölçüde önemsediklerini değerlendirdikleri bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçekte katılımcılardan kendilerine bir liste olarak sunulan 10 bedensel özelliği, kendileri için en önemsiz olandan en önemli olana doğru sıralamaları istenir. Maddelerin beş tanesi fiziksel görünüme dairdir: vücut ağırlığı, cinsel çekicilik, fiziksel çekicilik, sıkı kaslara sahip olmak ve vücut ölçüleri. Diğer beşi ise beden işlevselliği (yeterliliği) ile ilişkilidir: fiziksel koordinasyon, sağlık, fiziksel güç, enerji düzeyi ve zinde olma. Katılımcılar, tüm maddelere 0'dan 9'a kadar bir değer vererek sıralar. Ölçek puanı, fiziksel görünüşle ilgili maddelere verilen değerlerin toplamından, beden işlevselliği ile ilgili maddelere verilen değerlerin toplamı çıkartılarak elde edilir. Ölçekten alınabilecek puanlar -25 ile 25 arasında değişebilmektedir. Yüksek puanlar, kendini nesneleştirme düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Doğan'ın (2013) tez çalışmasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

Koşullu Öz-Değer Ölçeği (KÖDÖ): Crocker, Luhtanen, Cooper ve Bouvrette (2003) tarafından onay alma, aile desteği, fiziksel görünüm, rekabet, akademik yeterlilik, tanrı sevgisi ve erdem alanlarının kişilerin öz-değerini yapılandırmada ne derece etkili olduğunu belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, her biri 5 maddeden oluşan 7 alt ölçekten oluşmaktadır ve ölçek maddeleri 7'li (1= kesinlikle katılmıyorum, 7= kesinlikle katılıyorum) Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Bu çalışmada fiziksel

özelliklerin (ten rengi, yüz biçimi, vücut ağırlığı, saç stili, beden ölçüleri vs.) öz-değeri belirlemede ne derece etkili olduğunu gösteren fiziksel görünüm alt ölçeği kullanılmıştır. Bu alt ölçeğin iki maddesi (4. ve 30. maddeler) ters olarak kodlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Çetin, Akın ve Eroğlu (2011) tarafından yapılmıştır. Fiziksel görünüm alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .88 ve test tekrar test güvenilirliği .89 olarak bildirilmiştir. Bu çalışma için fiziksel görünüm alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı .79 olarak saptanmıştır.

Öz-Bilinç Ölçeği (ÖBÖ): Mittal ve Balasubramanian (1987) tarafından geliştirilen ölçek 19 maddeden oluşmaktadır ve *'hiç uygun değil'* ile *'tamamen uygun'* arasında değişen 5'li Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin, ikisi özel öz-bilinç (kendini düşünme ve içsel öz-bilinç), ikisi genel öz-bilinç (stil ve görünüm bilinçliliği) ve bir tanesi sosyal anksiyete alt boyutlarına ait olan beş alt ölçeği vardır. Türkçe uyarlaması Akın, Abacı ve Öveç (2007) tarafından üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem grubuyla yürütülen çalışmada gerçekleştirilmiştir. İç tutarlılık katsayısının ölçeğin tümü için .79 olduğu ve alt ölçekler için .84 ile .91 arasında değiştiği bildirilmiştir. Test-tekrar güvenilirliğinin alt ölçekler için .91 ile .96 arasında değiştiği rapor edilmiştir. Bu çalışmada alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları genel öz-bilinç için .62 ve özel öz-bilinç için .71 olarak hesaplanmıştır.

Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ): Ölçek, kişilerin bedenlerinin çeşitli bölgelerinden (kol, bacak, yüz, burun gibi) ve çeşitli beden işlevlerinden (cinsel işlev düzeyi gibi) ne oranda memnun olduklarını belirlemek için Secord ve Jourard (1953) tarafından geliştirilmiştir. Çeşitli revizyonlara uğrayan ölçeğin son hali 40 maddeden oluşmakta ve 5'li likert tipinde kullanılmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Hovardaoğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .91 olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği (İBSİÖ): Bireylerin sosyal istenirlik düzeyini belirlemeyi hedefleyen ölçek Akın (2010) tarafından geliştirilmiştir. Yirmi dokuz maddeden oluşan ölçek 5'li (1= hiç uygun değil, 5= tamamen uygun) Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin izlenim yönetimi ve öz-aldatma olmak üzere iki alt ölçeği vardır. Ölçekten hem alt ölçekler için hem de genel bir sosyal istenirlik puanı elde edilebilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı izlenim yönetimi için .96, öz-aldatma için .95 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği izlenim yönetimi için .83, öz-aldatma için .79 olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada toplam bir sosyal istenirlik puanı elde edilmiştir. Ölçeğin için iç tutarlılık katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır.

İşlem

Araştırma için gerekli etik kurul onayı Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alındıktan sonra, araştırma verileri internet ortamında anket uygulama imkânı sağlayan bir site (www.surveey.com) aracılığı ile toplanmıştır. Çalışmaya başlamadan önce katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur. Formda, katılımcılara çalışma ile ilgili kısa bir bilgi verilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve çalışmayı tamamlamama hakkına sahip oldukları belirtilmiştir. Çalışmaya katılmayı onaylayan kişiler, sırasıyla kendilerine sunulan soruları cevaplama olanağı bulmuşlardır. Ölçeklerin yanıtlanması yaklaşık olarak 20 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenirliğini test etmek üzere her bir alt boyut için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliğini değerlendirmek üzere kullanılan ölçekler McKinley ve Hyde (1996) ve McKinley (1998) tarafından yapılan araştırmalar ve nesneleştirme kuramı referans alınarak belirlenmiştir. Buna göre, ölçüt bağıntılı geçerliğin değerlendirilmesi Kendini Nesneleştirme Ölçeği, Vücut Algısı Ölçeği ve Koşullu Öz-Değer Ölçeği kullanılarak yapılmıştır. Yakınsak geçerliğin değerlendirilmesi Öz-Bilinç Ölçeği'nin genel öz-bilinç boyutu ile NBBÖ'nün beden izleme boyutu arasındaki ilişkilere bakılarak; ayırt edici geçerliğin değerlendirilmesi Öz-Bilinç Ölçeği'nin özel öz-bilinç boyutu ile NBBÖ'nün beden izleme boyutu arasındaki ilişkiler incelenerek yapılmıştır. Kendini nesneleştirmeye ilgili çalışmaların önemli bir eksikliğinin, sosyal istenirlik düzeyinin kontrol edilmemesi olduğunu belirten Moradi ve arkadaşlarının (2005) eleştirisi dikkate alınarak, sosyal istenirlik bu çalışmaya kontrol değişkeni olarak dâhil edilmiştir.

Bulgular

NBBÖ'nün Faktör Yapısına ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin Türk katılımcılardan elde edilen verilerde nasıl bir yapı göstereceğini belirlemek amacıyla öncelikle açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Örneklem yeterliliğini test etmek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) katsayısı kontrol edilmiş; faktör analizinin geçerliğini test etmek için Barlett küresellik testi yapılmıştır. KMO örneklem uygunluk katsayısı .76 olarak belirlenmiş

ve Barlett küresellik testi ($\chi^2 = 1784.230, p < .001$) anlamlı bulunmuştur. KMO katsayısının .60'dan büyük (Field, 2009) ve Barlett küresellik testinin anlamlı olması verilerin faktör analizine uygun olduğu anlamına gelmektedir. Faktörlerin kavramsal olarak birbiriyle ilişkili oluşu dikkate alınarak faktör analizi temel bileşenler yöntemi ve oblik dönüştürme kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle maddelerin communalıty değerleri incelenmiştir. Child'a (2006; akt. Yong ve Pearce, 2013) göre, bu değerler .20'den küçük olduğunda madde analizden çıkartılmalıdır. Mevcut analizde .20'den küçük değer olmadığından, bu kritere göre madde eksiltmek gerekmemiştir. Ardından, maddelerin rotasyon sonrasında aldıkları faktör yükleri incelenmiştir. Stevens'a (2002, akt. Field, 2009) göre, ölçüt alınacak faktör yükü örneklem büyüklüğüne göre belirlenmelidir. Bu çalışmada, Stevens tarafından belirtilen kriterler gözetilerek faktör yükü ölçütü 0.30 olarak belirlenmiştir. İlk analizde özdeğeri (eigenvalue) 1'den büyük 7 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Scree-plot grafiğinin incelenmesi ve ölçeğin özgün formunun dikkate alınması sonucunda faktör sayısı 3 ile sınırlandırılmış ve analiz tekrar edilmiştir. Analiz sonucunda toplam varyansın %36.11'ini açıklayan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Faktörler, ölçeğin orijinalindekine benzer şekilde sırasıyla *beden utancı*, *kontrol inancı* ve *beden izleme* olarak adlandırılmıştır. Maddelerden üçü ('Bence, eğer bir kişinin görünüşü üzerinde çalışmaya niyeti varsa, büyük ölçüde istediği gibi bir görünüşe sahip olması mümkündür', 'İnsanlar gerçekte kaç kilo olduğumu bilirlerse kendimden utanırım', 'Kilomu kontrol edemediğimde bile kendimi makbul bir insan olarak görürüm') kuramsal olarak yük alması gereken faktörle birlikte farklı bir faktörden de yük almıştır. Bu maddeler, orijinal ölçekte hangi faktörde yer almaları gerekiyorsa orada korunmuştur. Maddelerden ikisi ise ('Gün boyu, nasıl göründüğüm hakkında defalarca düşünürüm', 'Giydiğim kıyafetlerin bana yakışıp yakışmadığı konusunda sıklıkla endişelenirim') kuramsal olarak yüklenmesi gereken faktöre yüklenmemiş, bir başka faktörden yük almıştır. Bu maddeler ölçekten silinmiştir. İki maddenin silinmesinin ardından tekrar açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve bu analizde ortaya çıkan faktörler, faktör yükleri, faktörlerin açıkladığı varyans yüzdeleri, faktörlerin özdeğerleri ve Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Açımlayıcı faktör analiziyle elde edilen 3 faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek amacıyla ölçeğin özgün formuna AMOS 20 programında doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. NBBÖ'nün orijinal formunun geliştirildiği çalışmada (McKinley ve Hyde, 1996) üç faktörlü model, beden utancı ve beden izleme maddelerinin tek bir faktör gibi değerlendirildiği iki faktörlü bir model ve tüm maddelerin tek bir faktöre yüklendiği tek faktörlü bir modelle karşılaştırılmıştır.

Tablo 1

NBBÖ'nün Açımlayıcı Faktör Analizi Sonrasında Belirlenen Faktör Yapısı ve Güvenirlilik Katsayıları

Madde No	1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör
	Beden utanıcı	Kontrol İnancı	Beden İzleme
NBBÖ 02. Kilomu kontrol edemediğimde kendimde bir terslik varmış gibi hissedirim.	.60		
NBBÖ 05. En iyi şekilde görünmek için çaba sarf etmediğimde kendimden utanırım.	.66		
NBBÖ 08. Olabildiğim kadar iyi görünemediğimde, kendimi kötü bir insanmış gibi hissedirim.	.63		
NBBÖ 11. İnsanlar gerçekte kaç kilo olduğumu bilirlerse kendimden utanırım.	.46		
NBBÖ 13. Kilomu kontrol edemediğimde bile kendimi makbul bir insan olarak görürüm.	-.46		
NBBÖ 15. Yapmam gerektiği kadar egzersiz yapmadığımda, kendimde bir terslik olduğu kaygısına asla kapılmam.	-.39		
NBBÖ 17. Gereği kadar egzersiz yapmadığımda, yeterince iyi bir insan olup olmadığımı sorgularım.	.68		
NBBÖ 22. Olmam gerektiğini düşündüğüm beden ölçülerine sahip değilsem, utanırım.	.56		
NBBÖ 04. Bence bir insan doğuştan getirdiği görünüş özelliklerinin büyük bir kısmını yaşamı boyunca korur.		.33	
NBBÖ 06. Formda bir bedene sahip olmak en baştan beri öyle bir bedene sahip olmayı gerektirir.		.61	
NBBÖ 10. Bence, eğer bir kişinin görünüşü üzerinde çalışmaya niyeti varsa, büyük ölçüde istediği gibi bir görünüşe sahip olması mümkündür.		-.39	
NBBÖ 12. Bedenimin nasıl görüldüğü hakkında pek fazla kontrolüm olduğunu sanmıyorum.		.49	
NBBÖ 19. Bence bir insanın kilosu çoğunlukla o kişinin doğuştan getirdiği genleriyle belirlenmektedir.		.66	
NBBÖ 21. Kilo almak/vermek için ne kadar uğraşırsam uğraşayım, büyük ihtimalle kilom hep aynı kalacak.		.67	
NBBÖ 23. Yeterince gayret ettiğim takdirde, olmam gereken kiloya ulaşabilirim.		-.56	
NBBÖ 24. Bedeninizin şekli, büyük ölçüde genlerinize bağlıdır.		.58	
NBBÖ 01. Nasıl görüldüğüm hakkında nadiren düşünürüm.			.49
NBBÖ 03. Bence giysilerimin rahat olması, üzerimde güzel durmasından daha önemlidir.			.54
NBBÖ 07. Bedenimin nasıl görüldüğünden çok nasıl hissettiği hakkında düşünürüm.			.68
NBBÖ 09. Kendi görünüşümü başkalarının görünüşleri ile nadiren kıyaslarım.			.44
NBBÖ 18. Diğer insanların gözüne nasıl gözüktüğüm hakkında nadiren kaygılanırım.			.39
NBBÖ 20. Bedenimin nasıl görüldüğünden ziyade bedenimle neler yapabileceğimle ilgilenirim.			.69
Özdeğer	3.71	2.63	1.70
Faktörün Açıkladığı Varyans Yüzdesi	16.89	11.95	7.74
Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı	.73	.68	.61

Bu çalışmada benzer bir strateji izlenerek doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü model, iki faktörlü ve tek faktörlü modeller ile kıyaslanmıştır. Test edilen modellere ait uyum iyiliği değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

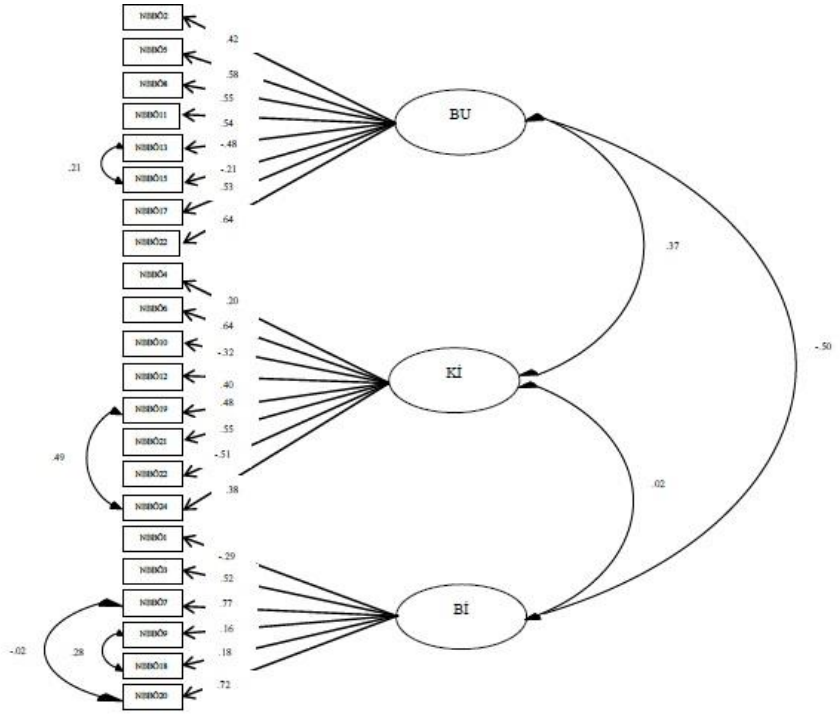
Tablo 2

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Uyum Göstergeleri

	χ^2	df	χ^2/df	RMSEA	GFI	CFI	SRMR
Model 1. Üç Faktörlü İlk Model	716.44	249	2.88	.08	.84	.70	.08
Model 2. Üç Faktörlü Model (4 hata ilişkilendirmesi, 2 madde silindi)	433.28	202	2.15	.06	.90	.82	.07
Model 3. İki Faktörlü İlk Model	805.10	251	3.21	.08	.82	.64	.08
Model 4. İki Faktörlü Model (4 hata ilişkilendirmesi, 2 madde silindi)	501.76	204	2.46	.07	.88	.77	.08
Model 5. Tek Faktörlü ilk Model	1045.04	252	4.15	.10	.76	.49	.10
Model 6. Tek Faktörlü Model (2 madde silindi)	915.75	209	4.38	.10	.76	.45	.10

Not. χ^2 = Chi-Square, df= Degrees of freedom, RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation, GFI = Goodness of Fit Index, CFI = Comparative Fit Index, SRMR= Standardized Root Mean Squared Residual

Ölçeğin özgün formu analize sokulduğunda uyum iyiliği değerleri; $\chi^2(249) = 716.44$, $p < .001$; $\chi^2/df = 2.88$, GFI = .84, CFI = .70, RMSEA = .08, SRMR = .08 olarak hesaplanmıştır. Modifikasyon önerileri doğrultusunda 4 hata ilişkilendirmesi gerçekleştirilmiştir. Her bir hata ilişkilendirmesinden sonra model analiz edilmiş ve eklenen her hata ilişkilendirmesinin model uyumuna anlamlı bir katkı sağladığı saptanmıştır. Buna ek olarak açımlayıcı faktör analizinde yüklenmesi gereken faktöre yüklenmeyip bir başka faktörden yük alan iki madde analizden çıkarılmıştır. Bu düzenlemelerden sonra elde edilen modelin veriye daha iyi uyum sağladığı ($\chi^2(202) = 433.28$, $p < .001$; $\chi^2/df = 2.15$, GFI = .90, CFI = .82, RMSEA = .06, SRMR = .07) görülmüştür. Model, Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. NBBÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları
Not: BU: Beden utancı, KI: Kontrol inancı, Bİ: Beden izleme

İki faktörlü alternatif modelde beden utancı ve beden izleme faktörleri tek bir faktör gibi değerlendirilerek doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İki faktörlü model için elde edilen uyum iyiliği değerleri; $\chi^2(251) = 805.10$, $p < .001$; $\chi^2/df = 3.21$, $GFI = .82$, $CFI = .64$, $RMSEA = .08$, $SRMR = .08$ olarak hesaplanmıştır. Modifikasyon önerileri doğrultusunda 4 hata ilişkilendirmesi gerçekleştirilmiştir. Her bir hata ilişkilendirmesinden sonra model analiz edilmiş ve eklenen her hata ilişkilendirmesinin model uyumuna anlamlı bir katkı sağladığı saptanmıştır. Buna ek olarak açımlayıcı faktör analizi doğrultusunda belirlenen iki madde analizden çıkarılmıştır. Bu düzenlemelerden sonra elde edilen modelin veriye daha iyi uyum sağladığı ($\chi^2(204) = 501.76$, $p < .001$; $\chi^2/df = 2.46$, $GFI = .88$, $CFI = .77$, $RMSEA$

= .07, SRMR = .08) görülmüştür. Kuramsal olarak yüklenmesi gereken faktöre yüklenmeyen iki maddenin silindiği ve modifikasyon önerileri doğrultusunda hata ilişkilendirmeleri yapılan üç faktörlü model ile aynı düzenlemelerin yapıldığı iki faktörlü model arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ki-kare farkı testi, üç faktörlü modelin veriye iki faktörlü modele kıyasla daha iyi uyum sağladığını ($\chi^2(2) = 68.47, p < .001$) göstermiştir.

Son olarak tüm maddelerin tek bir faktöre yüklendiği alternatif model için doğrulayıcı faktör analizi tekrar edilmiştir. Tek faktörlü modelin veriye uyumunun düşük düzeyde olduğu ($\chi^2(252) = 1045.04, p < .001; \chi^2/df = 4.15, GFI = .76, CFI = .49, RMSEA = .10, SRMR = .10$) belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi doğrultusunda belirlenen iki madde analizden çıkarıldıktan sonra elde edilen uyum iyiliği değerleri; $\chi^2(209) = 915.75, p < .001; \chi^2/df = 4.38, GFI = .76, CFI = .45, RMSEA = .10, SRMR = .10$ olarak hesaplanmıştır. Kuramsal olarak yüklenmesi gereken faktöre yüklenmeyen iki maddenin silindiği ve modifikasyon önerileri doğrultusunda hata ilişkilendirmeleri yapılan üç faktörlü model ile aynı düzenlemelerin yapıldığı tek faktörlü model arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ki-kare farkı testi, üç faktörlü modelin veriye tek faktörlü modele kıyasla daha iyi uyum sağladığını ($\chi^2(7) = 482.47, p < .001$) göstermiştir. Bu sonuçlar önerilen düzenlemeler yapıldıktan sonra elde edilen üç faktörlü modelin veriye en iyi uyumu sağlayan model olduğunu göstermektedir.

NBBÖ'nün Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere ve Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

NBBÖ'nün alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar Tablo 4'te özetlenmiştir. Analiz sonuçları beden izleme ile beden utancı ($r = .31, p < .001$) alt ölçekleri arasında pozitif yönde anlamlı; beden utancı ile kontrol inancı ($r = -.17, p < .01$) alt ölçekleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Beden izleme ile kontrol inancı alt ölçekleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Demografik değişkenler ile alt ölçekler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, beden kitle indeksi ile beden utancı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .22, p < .001$) saptanmıştır. Alt ölçeklerden alınan puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için kadınların ve erkeklerin alt ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Tablo 3'te de görüldüğü gibi kadın ve erkek katılımcıların alt ölçeklerden aldıkları puanlar açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 3

NBBÖ'ye İlişkin Betimleyici Analizler

	Kadınlar (N=171)		Erkekler (N=166)		Toplam		t
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS	
Beden Utancı	2.80	1.05	2.96	.99	2.87	1.03	-1.38
Kontrol İnancı	4.84	.87	4.89	.98	4.86	.92	-.46
Beden İzleme	3.67	1.14	3.62	.88	3.65	1.02	.44

NBBÖ'nün Ölçüt Bağımlı Geçerliğine İlişkin Bulgular

NBBÖ'nün geçerliliğini test etmeye yönelik analizler sosyal istenirlik düzeyi kontrol edilerek yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları ile değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik yapılan genel korelasyon ve kısmi korelasyon analizi sonuçları Tablo 4'te özetlenmiştir.

Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerliğini incelemek amacıyla kendini nesneleştirme düzeyi, olumlu beden algısı ve fiziksel görünümün öz-değeri belirleme gücü ile NBBÖ'nün alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Geçmiş çalışmalar (Tiggeman ve Kuring, 2004; Tylka ve Hill, 2004) kendini nesneleştirme düzeyi arttıkça bireylerin dış görünüşlerini daha fazla denetlediklerini ve bedenlerine yönelik daha fazla utanç duygusu yaşadıklarını gösterdiğinden bu çalışmada kendini nesneleştirme düzeyinin beden izleme ve beden utancıyla pozitif yönde ilişkili olması beklenmiştir. Beklentileri karşılayacak şekilde kendini nesneleştirme düzeyi ile beden izleme ($r = .21, p < .001$) ve beden utancı ($r = .13, p < .05$) alt ölçekleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Kendini nesneleştirme düzeyi ile dış görünüşünü kontrol edebilme inancı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Önceki çalışmaların bulguları, bedenini sürekli olarak izleyen ve ideal beden ölçülerine sahip olmaya çalışan kişilerin sahip oldukları nesneleştirilmiş beden bilincinin, bu kişilerin sahip oldukları bedenle çatışmalarına ve bunun sonucunda olumsuz beden algısına sahip olmalarına neden olabildiğine, öte yandan, dış görünüşünü kontrol edebileceği inancı taşıyan kişilerin olumlu beden algısına sahip olduğuna işaret etmektedir (Downs, James ve Cowan, 2006; McKinley, 2006). Mevcut çalışmanın bulguları da önceki araştırma bulgularıyla tutarlı bir biçimde olumlu beden algısı ile beden izleme ($r = -.17, p < .01$) ve beden utancı ($r = -.22, p < .001$) arasında negatif yönde; olumlu beden algısı ile kontrol inancı ($r = .19, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir.

Son olarak, ölçeğin alt boyutları ile fiziksel görünümün öz-değeri belirleme gücü arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Koşullu öz-değer modelinde, kişilerin öz-değerlerini yapılandırılacakları yedi temel alan tanımlanmıştır: aile desteği, akademik yeterlilik, erdem, fiziksel görünüm, sosyal onay alma ve rekabet (Crocker ve ark., 2003). Bedenlerini sürekli izleyen ve ideal ölçülere sahip olmadığı için utanç duyan kişilerin öz-değerlerini fiziksel görünüm üzerine yapılandıracakları beklentisini test etmek üzere korelasyon analizleri yapılmış, bulgular fiziksel görünümün öz-değeri belirleme gücü ile beden izleme ($r = .34, p < .001$) ve beden utancı ($r = .51, p < .001$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Fiziksel görünümün öz-değeri belirleme gücü ile dış görünüşün kontrol edilebileceği inancı arasında bir ilişki bulunmamıştır. Beklentilerle tutarlı olan bu bulgu, beden izleme ve beden utancı düzeyi arttıkça fiziksel görünümün öz-değeri belirleme gücünün arttığına işaret etmektedir.

Tablo 4

Değişkenler Arası Korelasyon ve Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Cinsiyet	-									
2. BKİ	.36***	-								
3. Beden İzleme	-.02	-.01	-							
4. Beden Utancı	.08	.22***	.31***	-						
5. Kontrol İnancı	.02	.00	.05	-.17**	-					
6. Kendini Nesneleştirme	.06	-.10	.21***	.13*	-.08	-				
7. Fiziksel Görünüm	.03	-.02	.34***	.51***	-.09	.24***	-			
8. Genel Öz-Bilinç	-.05	-.01	.28***	.38***	-.11	.23***	.52***	-		
9. Özel Öz-Bilinç	-.06	-.06	.01	.09	.02	.11	.15*	.37***	-	
10. Olumlu Beden Algısı	.04	-.09	-.17**	-.22***	.19**	.05	-.22***	-.20***	.08	-
Ort.			3.65	2.88	4.86	-8.50	3.90	3.38	3.68	3.56
SS			1.02	1.03	.92	11.07	1.32	.61	.59	.58

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not. Sosyal istenirlik düzeyi kontrol edildikten sonra elde edilen kısmi korelasyon sonuçları tablonun sol alt kısmında gösterilmiştir

NBBÖ'nün Yakınsak Geçerliğine İlişkin Bulgular

NBBÖ'nün beden izleme alt ölçeği ile Öz-Bilinç Ölçeği'nin (ÖBÖ) genel öz-bilinç alt ölçeği arasında kavramsal bir benzerlik vardır. Alt ölçekler, kişinin dışardan nasıl görüldüğüne odaklanması ile ilgili görünmektedir. Bu doğrultuda NBBÖ'nün beden izleme alt ölçeğinin yakınsak geçerliğini değerlendirmek amacıyla beden izleme ve genel öz-bilinç arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Sonuçlar, genel öz-bilinç düzeyi ile beden izleme eğilimi ($r = .28, p < .001$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

NBBÖ'nün Ayırt Edici Geçerliğine İlişkin Bulgular

McKinley ve Hyde (1996), NBBÖ'nün beden izleme alt ölçeği ile özel öz bilinç ölçeğinin kavramsal açıdan farklı olduklarını iddia ederek, bu ikisi arasındaki anlamsız korelasyon ilişkisini ayırt edici geçerlilik ölçütü olarak değerlendirmiştir. Benzer şekilde bu çalışmada da beden izleme alt ölçeğinin ayırt edici geçerliğini test etmek için ÖBÖ'nün özel öz-bilinç alt ölçeği kullanılmış ve iki alt ölçek arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Korelasyon sonuçları beklenildiği gibi, beden izleme ile özel öz-bilinç ($r = .01, p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Tartışma

NBBÖ (McKinley ve Hyde, 1996), kendini nesneleştirme çalışmalarının hemen hepsinde kullanılan bir ölçüm aracıdır ve kendini nesneleştirmenin temel çıktıları olarak görülen beden izleme ve beden utancını ölçmektedir. Bu nedenle kendini nesneleştirme deneyiminin ve bu deneyimin sonuçlarının anlaşılabilmesinde önemli bir rolü vardır ve ölçeğin Türkçeye uyarlanması, Türkiye'de yapılacak kendini nesneleştirme çalışmaları açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada NBBÖ Türkçeye uyarlanmış ve ölçeğin faktör yapısı, geçerliği ve güvenirliği test edilmiştir. Yapılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda, ölçeğin orijinaline uygun olarak 'beden utancı', 'kontrol inancı' ve 'beden izleme' olarak adlandırılabilen üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen üç faktörlü model doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak iki faktörlü ve tek faktörlü alternatif modellerle karşılaştırılmış ve sonuçlar ölçeğin üç farklı yapıyı ölçtüğünü doğrulamıştır. Bu sonuçlar ölçeğin yapı ve içerik geçerliğine sahip olduğuna işaret etmektedir.

Faktör analizleri sonucunda elde edilen üç alt ölçeğe ilişkin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları beden utancı için .73, kontrol inancı için .68 ve beden izleme

için .61 olarak belirlenmiştir. Literatür bulguları değerlendirildiğinde üniversite öğrencisi kadınlar için bu değerlerin McKinley ve Hyde (1996) tarafından yürütülen çalışmada sırasıyla .75, .72 ve .89; McKinley (1999) tarafından yapılan çalışmada ise .84, .68 ve .79 olarak belirlendiği görülmektedir. Üniversite öğrencisi erkekler için güvenilirlik katsayıları .73, .64 ve .79 olarak belirlenmiştir (McKinley, 1998). Bu çalışmada beden utancı ve kontrol inancı alt ölçekleri için hesaplanan güvenilirlik katsayılarının yeterli düzeyde ve literatür bulgularıyla tutarlı olduğu, beden izleme alt ölçeği için elde edilen iç güvenilirlik katsayısının düşük olduğu, ancak .60'ın üzerinde olduğu için kabul edilebilir olduğu söylenebilir (Churchill ve Peter, 1984; Clark ve Watson, 1995; George ve Mallery, 2003). Beden izleme alt ölçeğinin görece düşük güvenilirliğe sahip olması madde sayısının azlığına (orijinal ölçekteki madde sayısı 8 iken, bu çalışmada iki maddenin çıkarılması sebebiyle 6'dır) bağlı olabilir. Bir başka neden ise şu olabilir: Bu alt ölçekte maddelerin bir kısmında katılımcılara bedensel görünümle başka bir şey arasında bir tercih yapmaları gerekirse neyi tercih edecekleri ya da hangisini önemseyecekleri (giysilerin rahat olmasını mı yoksa güzel durmasını mı; başkalarına nasıl göründüğünü mü yoksa kendisini nasıl hissettiğini mi; bedeninin nasıl göründüğüyle mi yoksa bedeniyle neler yapabileceğiyle ilgilenmeyi mi) sorulmuştur. Soruların diğer bir kısmında ise katılımcılardan şunları değerlendirmeleri istenmiştir: nasıl göründüğü ile ilgili ne sıklıkta düşündüğü, kendini başkalarıyla ne sıklıkta karşılaştırdığı ve başkalarına nasıl göründüğüyle ilgili ne sıklıkta kaygılandıkları. Katılımcıların iki şey arasında tercih belirtmelerin istendiği sorulara verdikleri tepkiyle bir düşüncenin/davranışın sıklığını belirtme sorularına verdikleri tepki birbirinden farklı olabilir ve beden izleme alt ölçeğinin iç tutarlılığının düşüklüğü, bu farklılıktan kaynaklanıyor olabilir. Orijinal ölçekte, beden izleme kavramına dair soruları kendi içinde bu şekilde ayırtırmaya gerek görülmemiştir. Ancak Türk örnekleminde bu iki tip soru maddesine verilen yanıtların farklılaşabileceğini dikkate almak yerinde olabilir.

NBBÖ'nün alt ölçekleri arasındaki ilişkileri incelemek için yapılan korelasyon analizi, beden izleme alt boyutu ile beden utancı alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Kontrol inancı alt ölçeğinin yalnızca beden utancı ile ilişkili olduğu ve ilişki yönünün negatif olduğu görülmektedir. Beden izleme alt boyutu ile beden utancı alt boyutu arasında saptanan ilişkinin geçmiş çalışmalarda .32 ve .60 arasında değiştiği görülmüştür. (Chen ve Russo, 2010; Cole, Davidson ve Garvais, 2013; Faries ve Espie, 2016; Jackson, Zheng ve Chen, 2016; Kozee ve Tylka, 2006). Mevcut çalışmada elde edilen korelasyon değeri bu aralıkta yer almamakla birlikte, pozitif yönde ve anlamlı olması açısından diğer çalışmalarla tutarlıdır. NBÖÖ'nün kullanıldığı çalışmalar incelendiğinde

kontrol inancı alt ölçeğinin çalışmalara nadiren dâhil edildiği ve bu alt boyuta ilişkin sonuçların tutarsız olduğu saptanmıştır. McKinley ve Hyde (1996) alt boyutların birbiri ile pozitif yönde ilişkilere sahip olacaklarını varsaymalarına karşın; kontrol inancı ile diğer alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koyan bulguların (McKinley ve Hyde, 1996; çalışma 1) yanı sıra, kontrol inancı alt boyutunun yalnızca beden utancıyla ve negatif yönde ilişkili olduğunu gösteren çalışmalara (Downs ve ark., 2006; Faries ve Espie, 2016) ve kontrol inancının diğer alt boyutların ikisiyle de ilişkili olmadığını ortaya koyan bulgulara (Chen ve Russo, 2010; McKinley, 1998; McKinley ve Hyde, 1996; çalışma 2) rastlanmaktadır. Bu sonuçlar, bu çalışmada elde edilen bulguların şaşırtıcı olmadığına işaret etmektedir.

Demografik değişkenler ile alt ölçekler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, alt boyutlardan elde edilen puanların cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Erkeklerle kıyasla kadınların beden izleme ve beden utancı alt boyutlarından daha yüksek puanlar aldıklarına işaret eden bulgular (Aubrey, 2006; Chen ve Russo, 2010; Lowery ve ark, 2005; McKinley 2006; Tiggemann ve Kuring, 2004) çoğunlukta olmasına karşın Hebl ve ark. (2004) tarafından yürütülen çalışmada etnik kökenin bu örüntüyü değiştirebildiği gözlenmiştir. Buna göre, kendini nesneleştirme durumunun aktive edildiği koşullarda Afrika kökenli Amerikalı erkek ve kadınların beden utancının birbirinden anlamlı olarak farklılaşmadığı; Asya kökenli Amerikalı erkeklerin Asya kökenli Amerikalı kadınlara kıyasla kendilerini daha çok nesneleştirdikleri görülmüştür. Amerikalı ve Nepalli kadınlarla yürütülen bir çalışmada Amerikalı kadınların Nepalli kadınlara kıyasla bedenlerini daha fazla izledikleri; ancak bedenlerinden daha az utandıkları bulunmuştur (Crawford ve ark., 2009). Bu sonuçlar, kendini nesneleştirme deneyimindeki cinsiyet farklılıklarının kültürel ve etnik özelliklere göre değişebileceğine işaret etmektedir. Doğan'ın (2013) Türk örneklemiyle yürüttüğü çalışmasında kendini nesneleştirme düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmaması, bu çalışmadan elde edilen sonuçları desteklemektedir. Bu sonuçlar kendini nesneleştirme deneyiminin kadınları ve erkekleri benzer düzeyde etkileyebileceğine ve olgunun hem kadınlarda hem erkeklerde incelenmesinin önemine işaret etmektedir.

Analiz sonuçları beden utancı ile beden kitle indeksi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Beden utancı, kültürel olarak idealize edilen beden standartlarına ulaşamadığında yaşanan utanç duygusu olarak tanımlanmaktadır (McKinley ve Hyde, 1996). Buna göre 'zayıf olma' standardını karşılayamayan kişilerin beden utancı düzeyinin yükselmesi kuramsal açıdan tutarlı görünmektedir. İki değişken arasındaki bu ilişki McKinley'nin (2006) çalışmasında da ortaya konmuştur.

NBBÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmek için KNÖ, VAÖ ve KÖDÖ kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarıyla ilişkili olduğu önceki çalışmalarda saptanan değişkenlerin, beklentilerle tutarlı olarak bu çalışmada da birbiriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Önceki çalışmaların (Calogero ve ark., 2005; Noll ve Fredrickson, 1998; Slater ve Tiggemann, 2002; Tiggemann ve Williams, 2012) hemen hepsinde elde edilen sonuçlarla tutarlı olarak kendini nesneleştirme düzeyinin beden izleme ve beden utancı düzeyleriyle pozitif yönde anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Nesneleştirme kuramının temel varsayımlarını destekleyen bu bulgu, kendini nesneleştirme düzeyi yükseldikçe kadınların ve erkeklerin bedenlerini daha fazla denetledikleri ve bedenlerinden daha fazla utandıklarını göstermiştir. Kurama göre kendini nesneleştiren kişi, değerinin bedeniyle ve dış görünüşüyle belirlendiğini öğrenir ve kendi de değerini bu özellikleri kapsamında belirler. Bu bağlamda kendini nesneleştiren, dış görünüşünü izleyen ve beden utancını daha çok yaşayan kişilerin öz değerini belirlemede fiziksel özellikleri daha belirleyici olması beklenir. Bu varsayımlarla tutarlı olarak beden izleme ve beden utancı düzeyi arttıkça fiziksel özelliklerin öz-değeri belirleme gücünün arttığı bulunmuştur.

Kuramsal açıdan bakıldığında bedenini izleyen ve bedeninden utanan kişilerin olumsuz bir beden algısına sahip olması beklenir. Önceki çalışmalarla (McKinley ve Hyde, 1996; McKinley, 1998; Tylka, 2004) desteklenen bu beklentinin, bu çalışma kapsamında da desteklendiği; ölçeğin beden izleme ve beden utancı alt boyutlarının olumlu beden algısı ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmüştür. Beden izleme ve beden utancının aksine kontrol inancı ile beden algısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. McKinley'nin (1998, 2006) çalışmalarıyla paralellik gösteren bu sonuç, dış görünüşünü istediği yönde değiştirebileceğine inanan kişilerin, olumlu bir beden imajına sahip olduklarına işaret etmektedir. Elde edilen bulguların alt boyutların ölçüt bağıntılı geçerliliğini desteklemesinin yanı sıra nesneleştirme kuramının varsayımlarını destekleyici nitelikte olduğu görülmüştür.

Ölçeğinin yakınsak geçerliğini değerlendirmek için yapılan korelasyon analizi, McKinley ve Hyde'nin (1996) çalışmasıyla tutarlı olarak genel öz-bilinç düzeyi ile beden izleme düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmiştir. Bu sonuç bedenini denetleyen kişilerin bedenlerinin dışsal özelliklerinin farkında olduklarını ve iki değişkenin kavramsal olarak birbiriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

McKinley ve Hyde'nin (1996) çalışmasıyla tutarlı olarak beden izleme alt boyutu ile özel-öz bilinç arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kavramsal olarak

incelendiğinde beden izlemenin duygu, düşünce ve inanç gibi içsel unsurların farkında olmayı ölçen özel-öz bilinç ile ilişkili olmaması beklenir. Bu bağlamda bu bulgunun beden izleme alt boyutunun ayırt edici geçerliğini desteklediği söylenebilir.

Elde edilen bulgular NBBÖ'nün Türkçeye uyarlanan formunun geçerlik ve güvenilirlik düzeylerinin yeterli olduğunu göstermiştir, ancak çalışmanın bir sınırlılığı mevcuttur. Bu sınırlılık, çalışmanın örnekleminin genel olarak üniversite öğrencilerinden (%61) oluşmasıdır. Bu durum kendini nesneleştirme çalışmalarının birçoğunun üniversite öğrencileriyle yapılmış olması ve orta yaş örneklem grubunda sonuçların değişiklik gösterebildiğine ilişkin bulgular göz önüne alınarak çalışmanın başında bilinçli olarak belirlenmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda farklı eğitim düzeyine ve yaş gruplarına sahip örneklem gruplarının kullanılması ölçeğin farklı örneklem grupları için geçerliğini belirlemek açısından önemlidir.

Bu sınırlılığına karşın bu çalışma sonucunda Türkçe literatürde yeterince incelenmemiş olan kendini nesneleştirme olgusunun incelenmesini ve daha iyi anlaşılmasını sağlayacak olan bir ölçüm aracı alana kazandırılmıştır. Ölçeğin çeşitli dillerdeki versiyonları, önceki çalışmalarda ABD'li kadınların ve ergenlerin (Carr ve Syzymanski, 2011; Downs ve ark., 2006; Faries ve Espie, 2016; Grabe ve Hyde, 2009; Henderson-King ve Henderson-King, 2005; McKinley, 2006), Avustralyalı kadın ve ergenlerin (Slater ve Tiggemann, 2010; Steer ve Tiggemann, 2008; Tiggemann ve Williams, 2012;); Kanadalı kadınların (Choma, Shove, Busseri, Sadava ve Hosker, 2009); Çinli kadınların (Jackson ve Chen, 2015; Jackson ve ark., 2016) ve İtalyan ergenlerin (Dakanalis ve ark., 2015) beden izleme ve beden utancı düzeylerini ölçmek üzere kullanılmıştır. Bunun yanı sıra ABD'de yaşayan yetişkin erkeklerin ve ergenlerin (Cole ve ark., 2013; Grabe ve ark., 2007; Manago, Ward, Lemm, Reed ve Seabrook, 2015; McKniley, 2006); Avustralyalı yetişkin erkeklerin ve ergenlerin (Heath, Tod, Kannis-Dymand ve Lovell, 2015; Slater ve Tiggemann, 2010; Slater ve Tiggemann, 2011; Tiggemann ve Kuring, 2004) ve Çinli yetişkin erkeklerin (Jackson ve Chen, 2015; Jackson ve ark., 2016) beden izleme ve beden utancı düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bazı çalışmalarda heteroseksüel kadınlarla lezbiyenler arasında (Kozee ve Tylka, 2006), bazı çalışmalarda ise heteroseksüel erkeklerle homoseksüeller arasında (Dakanalis ve ark., 2012; Martins, Tiggemann ve Kirkbride, 2007) karşılaştırmalar yapmak üzere kullanılmıştır. Literatürde, Batı ve Uzak Doğu örneklemeleri üzerinde yapılmış tüm bu çalışmaların bulunmasına karşın, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu coğrafyalarında kendini nesneleştirmenin ölçüldüğü çalışmalara pek sık rastlanmamaktadır. Oysa kendini nesneleştirme, bu coğrafyalarda da beliren ve gerek klinik açıdan, gerekse sosyal açıdan yakından takip edilmesi gereken bir problem alanı olabilir. Mevcut çalışmayla, kendini nesneleştirme

olgusunun Türk örnekleminde çalışılmasına imkân tanıyacak bir araç olarak Nesneleştirilmiş Beden Bilinci Ölçeği'nin Türkçeye kazandırılması bundan böyle literatüre Türkiye'den katkılarının sunulmasının ve kültürler arası karşılaştırmalar yapılmasının yolunu açacaktır.

Kaynaklar

- Akın, A. (2010). İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Akın, A., Abacı, R. ve Öveç, Ü. (2007). Öz-bilinç Ölçeği'nin Türkçe formunun yapı geçerliği ve güvenirliği, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 257-276.
- Aubrey, J. S. (2006). Effects of sexually objectifying media on self-objectification and body surveillance in undergraduates: Results of a 2-year panel study. *Journal of Communication*, 56(2), 366-386.
- Aubrey, J. S. (2007). The impact of sexually objectifying media exposure on negative body emotions and sexual self-perceptions: Investigating the mediating role of body self-consciousness. *Mass Communication & Society*, 10(1), 1-23.
- Augustus-Horvath, C. L. ve Tylka, T. L. (2009). A test and extension of objectification theory as it predicts disordered eating: Does women's age matter?. *Journal of Counseling Psychology*, 56(2), 253.
- Calogero, R. M., Davis, W. N. ve Thompson, J. K. (2005). The role of self-objectification in the experience of women with eating disorders. *Sex Roles*, 52(1-2), 43-50.
- Calogero, R. M. ve Thompson, J. K. (2009). Potential implications of the objectification of women's bodies for women's sexual satisfaction. *Body Image*, 6(2), 145-148.
- Carr, E. R. ve Szymanski, D. M. (2011). Sexual objectification and substance abuse in young adult women. *The Counseling Psychologist*, 39(1), 39-66.
- Chen, F. F. ve Russo, N. F. (2010). Measurement invariance and the role of body consciousness in depressive symptoms. *Psychology of Women Quarterly*, 34(3), 405-417.

- Choma, B. L., Shove, C., Busseri, M. A., Sadava, S. W. ve Hosker, A. (2009). Assessing the role of body image coping strategies as mediators or moderators of the links between self-objectification, body shame, and well-being. *Sex Roles*, 61(9-10), 699-713.
- Churchill Jr, G. A. ve Peter, J. P. (1984). Research design effects on the reliability of rating scales: A meta-analysis. *Journal of Marketing Research*, 21(4), 360-375.
- Clark, L. A. ve Watson, D. (1995). Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7(3), 309-319.
- Claudat, K. ve Warren, C. S. (2014). Self-objectification, body self-consciousness during sexual activities, and sexual satisfaction in college women. *Body Image*, 11(4), 509-515.
- Cole, B. P., Davidson, M. M. ve Gervais, S. J. (2013). Body surveillance and body shame in college men: Are men who self-objectify less hopeful?. *Sex Roles*, 69(1-2), 29-41.
- Crawford, M., Lee, I. C., Portnoy, G., Gurung, A., Khatri, D., Jha, P. ve Regmi, A. C. (2009). Objectified body consciousness in a developing country: A comparison of mothers and daughters in the US and Nepal. *Sex Roles*, 60(3-4), 174-185.
- Crocker, J., Luhtanen, R., Cooper, M. L. ve Bouvrette, S. A. (2003). Contingencies of self-worth in college students: Theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 894 – 908.
- Çetin, B., Akın, A. ve Eroğlu, Y. (2011). Koşullu Öz-Değer Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 412-426.
- Dakanalis, A., Di Mattei, V. E., Bagliacca, E. P., Prunas, A., Sarno, L., Riva, G. ve Zanetti, M. A. (2012). Disordered eating behaviors among Italian men: Objectifying media and sexual orientation differences. *Eating Disorders*, 20(5), 356-367.
- Dakanalis, A., Carrà, G., Calogero, R., Fida, R., Clerici, M., Zanetti, M. A. ve Riva, G. (2015). The developmental effects of media-ideal internalization and self-objectification processes on adolescents' negative body-feelings, dietary restraint, and binge eating. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 24(8), 997-1010.

- Doğan, G. (2013). *Üniversite öğrencilerinde kendini nesneleştirme ve bazı değişkenlerle ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, G. (2016). Bir sistemi meşrulaştırma pratiği olarak kendini nesneleştirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 35-45.
- Downs, D. M., James, S. ve Cowan, G. (2006). Body objectification, self-esteem, and relationship satisfaction: A comparison of exotic dancers and college women. *Sex Roles*, 54(11-12), 745-752.
- Faries, M. D. ve Espie, E. (2016). Objectified body consciousness, physical activity, and dietary intake in women. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 21(1), 25-45.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS* (3. baskı). London: Sage Publication.
- Fredrickson, B. L. ve Roberts, T. A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173-206.
- Fredrickson, B. L., Roberts, T. A., Noll, S. M., Quinn, D. M. ve Twenge, J. M. (1998). That swimsuit becomes you: sex differences in self-objectification, restrained eating, and math performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 269-284.
- Gapinski, K. D., Brownell, K. D. ve LaFrance, M. (2003). Body objectification and "fat talk": Effects on emotion, motivation, and cognitive performance. *Sex Roles*, 48(9-10), 377-388.
- Gay, R. K. ve Castano, E. (2010). My body or my mind: The impact of state and trait objectification on women's cognitive resources. *European Journal of Social Psychology*, 40(5), 695-703.
- George, D. ve Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference* (4. baskı). Boston: Allyn & Bacon.
- Grabe, S. ve Hyde, J. S. (2009). Body objectification, MTV, and psychological outcomes among female Adolescents. *Journal of Applied Social Psychology*, 39(12), 2840-2858.
- Grabe, S., Hyde, J. S. ve Lindberg, S. M. (2007). Body objectification and depression in adolescents: The role of gender, shame, and rumination. *Psychology of Women Quarterly*, 31(2), 164-175.

- Grabe, S. ve Jackson, B. (2009). Self-objectification and depressive symptoms: Does their association vary among Asian American and White American men and women?. *Body Image*, 6(2), 141-144.
- Hallsworth, L., Wade, T. ve Tiggemann, M. (2005). Individual differences in male body image: An examination of self-objectification in recreational body builders. *British Journal of Health Psychology*, 10(3), 453-465.
- Heath, B., Tod, D. A., Kannis-Dymand, L. ve Lovell, G. P. (2016). The relationship between objectification theory and muscle dysmorphia characteristics in men. *Psychology of Men & Masculinity*, 17(3), 297-308.
- Hebl, M. R., King, E. B. ve Lin, J. (2004). The swimsuit becomes us all: Ethnicity, gender, and vulnerability to self-objectification. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(10), 1322-1331.
- Henderson-King, D. ve Henderson-King, E. (2005). Acceptance of cosmetic surgery: Scale development and validation. *Body Image*, 2(2), 137-149.
- Hill, M. S. ve Fischer, A. R. (2008). Examining objectification theory lesbian and heterosexual women's experiences with sexual-and self-objectification. *The Counseling Psychologist*, 36(5), 745-776.
- Hovardaoğlu, S. (1986). *Bazı değişkenlerin öğrenilmiş çaresizliğe etkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hurt, M. M., Nelson, J. A., Turner, D. L., Haines, M. E., Ramsey, L. R., Erchull, M. J. ve Liss, M. (2007). Feminism: What is it good for? Feminine norms and objectification as the link between feminist identity and clinically relevant outcomes. *Sex Roles*, 57(5-6), 355-363.
- Impett, E. A., Henson, J. M., Breines, J. G., Schooler, D. ve Tolman, D. L. (2011). Embodiment feels better: Girls' body objectification and well-being across adolescence. *Psychology of Women Quarterly*, 35(1), 46-58.
- Jackson, T. ve Chen, H. (2015). Features of objectified body consciousness and sociocultural perspectives as risk factors for disordered eating among late-adolescent women and men. *Journal of Counseling Psychology*, 62(4), 741.
- Jackson, T., Zheng, P. ve Chen, H. (2016). Features of objectified body consciousness and sociocultural perspectives as predictors of eating and body image disturbances among young women and men in China. *Journal of Gender Studies*, 25(5), 599-612.
- Kozee, H. B. ve Tylka, T. L. (2006). A test of objectification theory with lesbian women. *Psychology of Women Quarterly*, 30(4), 348-357.

- Lindner, D. ve Tantleff-Dunn, S. (2017). The development and psychometric evaluation of the self-objectification beliefs and behaviors scale. *Psychology of Women Quarterly*, 41(2), 254-272.
- Lindner, D., Tantleff-Dunn, S. ve Jentsch, F. (2012). Social comparison and the 'circle of objectification'. *Sex Roles*, 67(3-4), 222-235.
- Lowery, S. E., Kurpius, S. E. R., Befort, C., Blanks, E. H., Sollenberger, S., Nicpon, M. F. ve Huser, L. (2005). Body image, self-esteem, and health-related behaviors among male and female first year college students. *Journal of College Student Development*, 46(6), 612-623.
- Manago, A. M., Ward, L. M., Lemm, K. M., Reed, L. ve Seabrook, R. (2015). Facebook involvement, objectified body consciousness, body shame, and sexual assertiveness in college women and men. *Sex Roles*, 72(1-2), 1-14.
- Martins, Y., Tiggemann, M. ve Kirkbride, A. (2007). Those speedos become them: The role of self-objectification in gay and heterosexual men's body image. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33(5), 634-647.
- McKinley, N. M. (1998). Gender differences in undergraduates' body esteem: The mediating effect of objectified body consciousness and actual/ideal weight discrepancy. *Sex Roles*, 39(1), 113-123.
- McKinley, N. M. (1999). Women and objectified body consciousness: Mothers' and daughters' body experience in cultural, developmental, and familial context. *Developmental Psychology*, 35(3), 760-769.
- McKinley, N. M. (2006). Longitudinal gender differences in objectified body consciousness and weight-related attitudes and behaviors: Cultural and developmental contexts in the transition from college. *Sex Roles*, 54(3-4), 159.
- McKinley, N. M. ve Hyde, J. S. (1996). The objectified body consciousness scale development and validation. *Psychology of Women Quarterly*, 20(2), 181-215.
- Miner-Rubino, K., Twenge, J. M. ve Fredrickson, B. L. (2002). Trait self-objectification in women: Affective and personality correlates. *Journal of Research in Personality*, 36(2), 147-172.
- Mittal, B. ve Balasubramanian, S. K. (1987). Testing the dimensionality of the Self Consciousness Scale. *Journal of Personality Assessment*, 51(1), 53-68.

- Moradi, B. (2010). Addressing gender and cultural diversity in body image: Objectification theory as a framework for integrating theories and grounding research. *Sex Roles*, 63(1-2), 138-148.
- Moradi, B., Dirks, D. ve Matteson, A. V. (2005). Roles of sexual objectification experiences and internalization of standards of beauty in eating disorder symptomatology: A test and extension of objectification theory. *Journal of Counseling Psychology*, 52(3), 420-428.
- Moradi, B. ve Huang, Y. P. (2008). Objectification theory and psychology of women: A decade of advances and future directions. *Psychology of Women Quarterly*, 32(4), 377-398.
- Moradi, B. ve Rottenstein, A. (2007). Objectification theory and deaf cultural identity attitudes: Roles in deaf women's eating disorder symptomatology. *Journal of Counseling Psychology*, 54(2), 178-188.
- Morry, M. M. ve Staska, S. L. (2001). Magazine exposure: Internalization, self objectification, eating attitudes, and body satisfaction in male and female university students. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 33(4), 269-279.
- Muehlenkamp, J. J. ve Saris-Baglama, R. N. (2002). Self-objectification and its psychological outcomes for college women. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 371-379.
- Myers, T. A. ve Crowther, J. H. (2007). Sociocultural pressures, thin-ideal internalization, self-objectification, and body dissatisfaction: Could feminist beliefs be a moderating factor?. *Body Image*, 4(3), 296-308.
- Noll, S. M. ve Fredrickson, B. L. (1998). A mediational model linking self-objectification, body shame, and disordered eating. *Psychology of Women Quarterly*, 22(4), 623-636.
- Quinn, D. M., Kallen, R. W., Twenge, J. M. ve Fredrickson, B. L. (2006). The disruptive effect of self-objectification on performance. *Psychology of Women Quarterly*, 30(1), 59-64.
- Secord, P. F., & Jourard, S. M. (1953). The appraisal of body-cathexis: body-cathexis and the self. *Journal of Consulting Psychology*, 17(5), 343.
- Slater, A. ve Tiggemann, M. (2002). A test of objectification theory in adolescent girls. *Sex Roles*, 46(9-10), 343-349.
- Slater, A. ve Tiggemann, M. (2010). Body image and disordered eating in adolescent girls and boys: A test of objectification theory. *Sex Roles*, 63(1-2), 42-49.

- Slater, A. ve Tiggemann, M. (2011). Gender differences in adolescent sport participation, teasing, self-objectification and body image concerns. *Journal of Adolescence*, 34(3), 455-463.
- Steer, A. ve Tiggemann, M. (2008). The role of self-objectification in women's sexual functioning. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(3), 205-225.
- Szymanski, D. M. ve Henning, S. L. (2007). The role of self-objectification in women's depression: A test of objectification theory. *Sex Roles*, 56(1-2), 45-53.
- Tiggemann, M. ve Kuring, J. K. (2004). The role of body objectification in disordered eating and depressed mood. *British Journal of Clinical Psychology*, 43(3), 299-311.
- Tiggemann, M. ve Slater, A. (2001). A test of objectification theory in former dancers and non-dancers. *Psychology of Women Quarterly*, 25(1), 57-64.
- Tiggemann, M. ve Williams, E. (2012). The role of self-objectification in disordered eating, depressed mood, and sexual functioning among women a comprehensive test of objectification theory. *Psychology of Women Quarterly*, 36(1), 66-75.
- Tolaymat, L. D. ve Moradi, B. (2011). US Muslim women and body image: links among objectification theory constructs and the hijab. *Journal of Counseling Psychology*, 58(3), 383.
- Tylka, T. L. (2004). The relation between body dissatisfaction and eating disorder symptomatology: An analysis of moderating variables. *Journal of Counseling Psychology*, 51(2), 178-191.
- Tylka, T. L. ve Hill, M. S. (2004). Objectification theory as it relates to disordered eating among college women. *Sex Roles*, 51(11-12), 719-730.
- Vencill, J. A., Tebbe, E. A. ve Garos, S. (2015). It's not the size of the boat or the motion of the ocean: The role of self-objectification, appearance anxiety, and depression in female sexual functioning. *Psychology of Women Quarterly*, 39(4), 471-48.
- Yong, A. G. ve Pearce, S. (2013). A beginners' guide to factor analysis: Focusing on exploratory factor analysis, *Tutorials in Quantitative Methods For Psychology*, 9(2), 79-94.